HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בתלתא אמר להו מצות הגבלה בארבעה עבוד פרישה ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתלתא אמר להו [1]ואתם תהיו לי בארבעה אמר להו מצות הגבלה בה' עבוד פרישה מיתיבי [2]וקדשתם היום ומחר קשיא לר' יוסי אמר לך ר' יוסי יום אחד הוסיף משה מדעתו דתניא [ג]דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפקא ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא בדברה שכינה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה [3]והיו נכונים וגו' אל תגשו אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דכתיב [4]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכתיב בתריה [5]ואתה פה עמוד עמדי ואית דאמרי [6]פה אל פה אדבר בו שבר את הלוחות מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה [7]וכל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה [כאן] וישראל מומרים על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו שנאמר [8]אשר שברת [ג]ואמר ר"ל [9]יישר כחך ששיברת ת"ש [9]והיו נכונים ליום השלישי קשיא לר' יוסי הא אמרינן יום אחד הוסיף משה מדעתו ת"ש שלישי שלישי בחדש ושלישי בשבת קשיא לרבנן אמרי לך רבנן הא מני ר' יוסי היא שלישי למאי לכדתניא [10]וישב משה את דברי העם אל ה' וכתיב [11]ויגד משה את דברי העם אל ה' מה אמר לו הקב"ה למשה ומה אמר להם משה לישראל ומה אמרו ישראל למשה ומה השיב משה לפני הגבורה זו מצות הגבלה דברי ר' יוסי בר יהודה רבי אומר בתחילה פירש עונשה דכתיב וישב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פירש מתן שכרה דכתיב ויגד משה דברים [ג]שמושכין לבו של אדם כאגדה ואיכא דאמרי בתחילה פירש מתן שכרה דכתיב וישב משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף פירש עונשה דכתיב ויגד משה דברים שקשין לאדם [ד]כגידין תא שמע ששי ששי בחודש ששי בשבת קשיא לרבנן הא נמי רבי יוסי היא ששי למאי רבא אמר לחנייתן

היום כמחר. מין זו דרשה גמורה [א]מלא מצאנו לו בשני ירח לעבד ולמחרת לישראל כדכתיב ויצא משה ויקרא לזקני העם וגו' [ב]ולמחרת הסכים ועלה ויצא משה את דברי העם וגו' עליותיו בהסכמה היו וכו' ביום נאמר לו הנה אנכי בא אליך בעב הענן כמחר. מין זה מנין לו מדעתו. ומ"ת [ד]ומי מצי קאמר [ה](להסיף) מדעתו לתוריית הוא דק"ו ניתן לידרש [ו]וי"ל מלא סוי ק"ו גמור דשמני תמוז[1] משוש עשרת הדברות:

וקבע להם זמן. תימה לר"י להיכ הצותנת למשוש שקבע להם זמן וידעו שבשותו יום ולמי תדבר שכינה עמהם הוצרכו לפרוש מאכל הוא מספק למה יפרוש[ז] וי"ל דלהם נמי מיהא ספיקא שמא לא תפלוג ומכי עביד ק"ו ומה ישראל שקבע להן זמן וא"כ לא היו לריכים לפרוש משום קרי דכיוון דאי אפ"ס משום שהא קלה הוצקקו לפרוש מני מלא קבע לי זמן ויש משם[ח] קרי שהוא תמור לא כ"ש שיש לי לפרוש:

ואתה פה עמוד עמדי. ומ"ת מנלן דפירש משה מדעתו שמא זה הוא ציוי גמור שהוא לו לפרוש[ט] ותירץ ר"ת דלא מיתת דמשמת ציוי הקב"ה פירש ולא מדעתו היכך היה מערער אהרן ומריס דכמיב ותדבר מריס ואהרן במשה[י] מלא ולמי מתמלה פירש ממנה לגמרי משה מדעתו[יא] ומ"ג דהסכים הקב"ה על ידו מ"מ נתרעמו עליו לפי שחילו לא פירש מדעתו לא היה הקב"ה מסכים דרכך[יב] שהרי לאהרן ומריס לא אמר לפרוש מ"ג שגם עמהם היה מדבר ומיהו קשה דמשמע במדרש שלא ידעו זמן גדול שפירש ממנה גבי מלדד ומידד שהיו מתנבאים שאמרה מריס לאחרי נשותיהן של אלו שנתמנו בעליהן פרנסין על הציבור אמרה לפרוה אוי להם לנשותיהם של אלו שמיום שנתייחדה שכינה עם אחיך פירש ממני מיד ותדבר מריס ואהרן במשה משמע שלא ידעו קודם לכן וכי לא ידעו הא דכתיב ואתה פה עמוד עמדי ותוס"ת דולמי ידעו אלו היו פנוניין שפירש ע"פ הדבור על שאמרה להם לפרוה משעתו פירש ממנה מתמלה[יג]:

ומה פסח כו'. [יד]מין זה ק"ו [ט]גמור דמה מומר למול בפסח שהוא [טו]מ"מ לא היה לו למנוע מליתן להם התורה ולהחזירם במשוכה[טז]:

קשיא לרבנן. פי' למה שפירש רמז לעיל דבקציעה דירחא פליגי:

כאמר

בתלתא אמר להו מצות הגבלה בארבעה כו'. [ב]ולמחרת הסכים ועלה ויצא משה את דברי העם וגו' [ג]דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפקא ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא בדברה שכינה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה [3]והיו נכונים וגו' אל תגשו אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דכתיב [4]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכתיב בתריה [5]ואתה פה עמוד עמדי ואית דאמרי [6]פה אל פה אדבר בו שבר את הלוחות מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה [7]וכל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה [כאן] וישראל מומרים על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו שנאמר [8]אשר שברת [ג]ואמר ר"ל [9]יישר כחך ששיברת ת"ש [9]והיו נכונים ליום השלישי קשיא לר' יוסי הא אמרינן יום אחד הוסיף משה מדעתו ת"ש שלישי שלישי בחדש ושלישי בשבת קשיא לרבנן אמרי לך רבנן הא מני ר' יוסי היא שלישי למאי לכדתניא [10]וישב משה את דברי העם אל ה' וכתיב [11]ויגד משה את דברי העם אל ה' מה אמר לו הקב"ה למשה ומה אמר להם משה לישראל ומה אמרו ישראל למשה ומה השיב משה לפני הגבורה זו מצות הגבלה דברי ר' יוסי בר יהודה רבי אומר בתחילה פירש עונשה דכתיב וישב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פירש מתן שכרה דכתיב ויגד משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף פירש עונשה דכתיב ויגד משה דברים שקשין לאדם [ד]כגידין תא שמע ששי ששי בחודש ששי בשבת קשיא לרבנן הא נמי רבי יוסי היא ששי למאי רבא אמר לחנייתן

שלישי בשבת ורבי יוסי קאמר לה: ויגד וכי מה לאמר הקב"ה נמשה. בין ויגד משה דנעשה (ונשמע) לויגד משה שאמר להן ליעקב ומה לאמרו ישראל למשה על כך שהודיע משה להגיד למקום והלא לא נאמר בינתים אלא הנה אנכי בא וגו': **זו מלות הגבלה.** אע"פ שכתובה לאמר מלות פרישה בשלישי נאמרה לו והודיע להסיד שקבלו עליהם: **עונשה.** של תורה: **משבבין.** כמו וילך שובב (ישעיה ג) שמושיען מלקבל אלא יקבלו יענשו הדברים הללו משבבין את לבם מן המקום ואף על פי כן קיבלו עליהן: **כגידין.** ירק מר: **ששי ששי בחדש כו'.** לקמיה נעי ששי קאמ למאי להכא ליכא למימר ששי לאותן דברים דבשלמא שלישי דבריית לעיל ליכא למימר לתיירי בהו להא כל ג' ימים היה משה מדבר באותן הדברים דעל כרחין ויגד משה דר' כתיב דברים שקבלו בג': **קשיא לרבנן.** דמשמע דבאחד בשבת מיקבע ליחמ לחנייתן

---

1 וְאַתָּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ שמות יט ו

2 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵךְ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם׃ שמות יט י

3 וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אִשָּׁה׃ שמות יט טו

4 לְךָ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם׃ דברים ה כז

5 וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם וְעָשׂוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ׃ דברים ה כח

6 פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְיָ יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה׃ במדבר יב ח

7 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ שמות יב מג

8 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה פְּסֹל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ׃ שמות לד א

9 וְהָיוּ נְכֹנִים לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בְּיוֹם הַשְּׁלִשִׁי יֵרֵד יְיָ לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינַי׃ שמות יט יא

10 וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ נַעֲשֶׂה וַיָּשֶׁב מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְיָ׃ שמות יט ח

11 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בְּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֶּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְיָ׃ שמות יט ט

מוסף תוספות

א. דכיון דכתיב והיו נכונים ליום השלישי פשטיה דקרא ליום הציווי קאמר, [דאם רצה הקב"ה היה אומר לו היו נכונים ליום הרביעי כדלקמן, אלא הוא ודאי לשלישי אמר. ממ"ן]. ואי משום דכתיב היום ומחר לא משמע איפכא שהרי אפילו בחצי היום שייך למימר היום ומחר. מ' סה"ן. ב. אותו יום שהוא עומד בו משמע. מ' סה"ן. ג. כיון דמדרש דרש. מ' סה"ן. ד. כיון דק"ו גמור הוא דרש א"כ. תוס' הל"ש. ה. [ר]משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן הוא. תוס' הל"ש. ו. [ד]דוקא אז אמר לבטל. תוס' ימים פב. ז. [ד]א"כ יבטל מפריה ורביה. תוס' הל"ש. ח. שמא יתייחד עמו הדיבור בעת שהוא בעל. תוס' הל"ש. ט. כי הדיבור הזה נאמר למשה מיד לאחר מתן תורה כשהותרו ישראל ולא ראינו למשה שפירש מן האשה עד לאחר מכן. ויטע"ש. שהרי עם כל ישראל פירש קודם מתן תורה וכשהיה לו לחזור עם כל ישראל צוה לו הקב"ה ואמר לו ואתה פה עמוד עמדי. תוס' הל"ש. י. על אודות האשה. תוס' הל"ש. יא. ועשה לה אהל בפני עצמה או שנתן לה גט ואח"כ הסכים הקב"ה על ידו. תוס' הל"ש. יב. וסייעוהו בבא לטהר. תוס' ימים סב. יג. ועל אותה פרישה שנצטוו ישראל ביום השלישי כתיב ויגד העם אל משה. ומ"ת מנלן דהכי קאמר ולא קאמר ויגד משה אל העם. ת"ל דכתיב ויגד העם אל משה. יד. וא"ת כיון דק"ו דרש א"כ לאו מדעתו עשה, י"ל. תוס' הל"ש. טו. [ן]אכילת קדשים שאני. תוס' הל"ש. טז. ואולי יקימוה ויתכפרו, אלא הוא עשה כעין ק"ו קצת לחוש על כבודו של מקום וכעין הבא לטימא פותחין לו (לקמן קד.). ויטע"ש.

מסורת הש"ס

א) ימות סב. [עי' תדא"ר פ"ג ופ"ש עוד לתמן], ב) פ"ב ג. יז: ימות סב. ממות טו:, ג) [מנינה יז.], ד) [מנחת של הגי מתכיל מת העם הזה בענה מרה כגידין ערוך נד טו], ה) [שמות יט], ו) כמ"ל: משומדים, ז) [שמות יט], ט) [ל"ל דפיכים], י) [כלומ' מכות י:], כ) [עי' תדא"ר פ"ב ק"ו תמר מיתת עמן],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תמרה מוכח וכו' יפרשו מנשומיהן: (ב) ד"ה מת תמרן וכו' מ"ל למשה ומשה תמר להן:

גליון הש"ס

גמ' ואמר ר"ל יישר. שמר כמו יפר ונא תמלך במקום היינ"ש וכן תמלך תמרן (ישעיה ל"):

מוסף רש"י

הוסיף משה מדעתו. הקב"ה מ"ל וקדשתם היום ומחר, והוא תמר היו נכונים לשלשת ימים (ובמות טב). **עד צפרא דשבתא.** דעבוד פרישה בתרתי בשבתא ופירשו ושבי שכינה עמהם, ויום שלישי לימים השלשים, ויום ה' לא תגשו שלא היה לילו עמו (שם). **ואינו קובע לי זמן.** לימתי ידבר עמהם: **תמרה תורה ויהו נכונים וגו'.** (ה) פירשו מנשומיהן: **ולא קבע לי זמן.** לדבורו שמוכל לפרוש קודם לכן: **להאהליכם.** להמיר נשותיכם לתשמיש שתמרתי לכם: **כן נכר.** מומר[ו] שתנכרו מעשיו לתיני שבשמים: **הסורג כולה.** תלויה בלומות הללו וישראל מומרים[ט] על אחת כמה וכמה שתיש כדי לה: **אשר.** לישון שתיברו ושיבחו על שבירתן: ה"ג **והיו נכונים ליום השלישי.** ול"ג והיו נכונים לשלשת ימים: **הא אמרינן יום אחד הוסיף.** ומאי קרא דוהיו נכונים ליום השלישי שתלך בדרך הוא שלא יבא לידי קרי (כ) ומשם תמר לתן היו נכונים לשלשת ימים ולא תמר ליום השלישי תלא פירשו ג' ימים וקרא דכתיב ויהי ביום השלישי בהיות השחרת[כ] שליש לימים שלשת שלוש עמם תמר: **ת"ש.** דתניא בברייתא תכי שלישי שלישי בחדש היה שלישי בשבת היה שלישי קמא ומקמן בעי שלישי קמיירי למאי ע"כ במילתא דשלישי קמיירי ומקמר עלה שלישי זה שלישי בחדש **קשיא לרבנן.** דשמעינן בחד בשבת מיקבע ירחא מ"ל על כרחך בתרי בשבת תמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי בתלתא הגבלה בארבעה פרישה ובשביעי ניתנה תורה להא ל"ע בשבת ניתנה תורה: **לדשמיה הו.** ותכי קתמר יום שלישי לדברים שהתחיל משה להשמיע לבם של ישראל ולפרש עונשן ומתן שכרן ואותו יום היה שלישי בחדש

רבינו חננאל

הרבה]. וכי תניא פרט לשכבת זרע שהשריחה, דפרשה מן האשה, אבל שפרשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא לחה. והיכי דמי אפי' הבא על הזכור, אם פלט הזכור את שכבת זרעו כל זמן שהיא לחה טמאה. ומנא לן, מדקא מיבעיא ליה לרב פפא שכבת זרע במעי בהמה מהו, וקא מסתפקא משום דלית לה פרוזדור, דאלמא פרוזדור דאשה הוא דמסרחא, ואם פלטתה אחר שלש עונות שלימות טהורה, ובהמה דלית לה פרוזדור מספקא מלתא משום דלא אפשיטא ועבדינן לחומרא. אבל זכר דלית ליה פרוזדור לא מסרחא שכבת זרע במעיו ופשיטא דטמאה. ובמעי גויה אף אינן חבית גופייהו כישרא[אל] כד פלטה לה אחר שלשה טהורה. **תנן רבנן** בששה לחודש נתנו עשר דברות לישראל ר' יוסי אומר בשבעה בו. אמר רבה דכולי עלמא בראש חדש סיון באו מדבר סיני וביום שבת נתנו עשר דברות, ובקביעא דסיון פליגי, רבנן סברי בתרין בשבא איקבע סיון דההיא שתא, ושבת ששה בו. ור' יוסי סבר בחד בשבא איקבע, ושבת שבעה בו. **רבנן** דסברי בתרין בשבא הוה קבוניא, ומפורש בתורה דההוא יומא שחנו במדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר